

ГОТОВНІСТЬ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРИРОДОДОЦІЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Таран Олена Віталіївна, старша викладачка
кафедри дошкільної та початкової освіти ІПО
Київського університету імені Бориса Грінченка

***Анотація.** В публікації розглядається проблема готовності педагогів, які працюють з дітьми дошкільного віку до формування поведінкової сфери екологічної компетентності, приведені та проаналізовані результати визначення стану сформованості даної готовності.*

Ключові слова: екологічна освіта, природодоцільна поведінка, вихователі закладів дошкільної освіти, діти дошкільного віку.

Вступ. Сучасні екологічні проблеми змушують суспільство шукати способи збереження безпеки навколишнього середовища. Ці завдання можуть бути реалізовані лише за умови поширення екологічної культури сформованої на основі екологічного світогляду. Психолого педагогічні дослідження Г.Беленької, Н. Гавриш, Н. Лисенко, С. Ніколаєвої, З. Плохій, Г. Тарасенко, К. Крутій доводять, що початок формування цих структур особистості припадає на дошкільне дитинство. Саме в цей період у дитини починає проявлятися інтерес до природних явищ, що стає важливим етапом для формування екологічних поглядів, переконань, поведінки.

Велика увага приділяється питанню екологічної освіти в державних законодавчих актах, які стосуються освіти загалом і зокрема дошкільної її ланки. Законами України «Про освіту» (2017) «Про дошкільну освіту» (2001), Концепцією «Екологічної освіти в Україні» (2001) визначено пріоритети та завдання екологічного виховання на всіх освітніх рівнях і зокрема дошкільної освіти. Так основними напрямками і завданнями при формуванні екологічної позиції дошкільника визначено: формування елементарних наукових знань

доступних розумінню дітей дошкільного віку; виховання емоційно-ціннісного ставлення через безпосереднє спілкування з природою, розвиток естетичних почуттів; формування навичок здорового способу життя; стимулювання до економного бережливого використання природних ресурсів.

Дослідниками вказується, що ефективності екологічного виховання залежить від спільних дій сім'ї і дитячих дошкільних закладів, екологічної освіченості батьків і вихователів, їх бажання бути екологічно свідомими і передавати це дітям.

Глобальні зміни, що відбуваються у дошкільній освіті простежуються в активних пошуках механізмів ефективної реалізації завдань екологічної освіти. В реалізації змісту важливою є роль педагога його професіоналізм, готовність до побудови освітнього процесу в закладах дошкільної освіти з урахуванням сучасних викликів.

Переважна більшість досліджень, в яких розглядається професійна готовність до екологічної роботи з дітьми педагога, присвячена її формуванню у майбутніх педагогів в процесі оволодіння спеціальністю, але, оскільки це утворення розглядається як динамічне, важливо розуміти, як воно проявляється у вихователів які мають певний стаж педагогічної діяльності.

Мета дослідження полягає у вивченні стану готовності вихователів закладів дошкільної освіти до формування природодоцільної поведінки у дітей дошкільного віку, виявлення утруднень в педагогічній діяльності, які можуть бути усунені в системі підвищення кваліфікації.

Аналіз літературних джерел. Проблемі екологічного виховання в системі дошкільної освіти формування. У своїй праці Г. Беленька, Т. Науменко та О.Половіна (2013) визначають еколого-природничу компетентність дошкільника як складник його життєвої компетентності, що включає в себе конкретні знання про природу, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до її компонентів, обізнаність з правилами природокористування та їх дотримання. Отже, виражена трьома компонентами: інтелектуальний (когнітивний), емоційно -ціннісний та діяльнісно-практичний».

Багато науковців, вказують на провідне значення поведінкового компоненту. Так у своїх публікаціях З. Плохій обґрунтовує поняття «екологічно мотивована поведінка» і визначає його як здатність до дії (вчинку) спрямованих на збереження природи та самообмеження власних імпульсивних бажань для нормального існування іншої живої істоти. Відтак природо доцільна поведінка розглядається як один з проявів екологічної культури, що формується на основі елементарних наукових знань доступних розумінню дитини, емоційно-ціннісного ставлення до природи розвиток естетичних почуттів, володіння навичок здорового способу життя та культура споживання природних ресурсів.

Для нашого дослідження важливим є визначення поняття професійної готовності до формування природодоцільної поведінки. Проаналізувавши психолого педагогічні дослідження можемо погодитись з думкою Т. Бабюк, І. Перепелюк, які вказують, що готовність вихователів до формування у дітей еколого-валеологічної поведінки є складником більш ґрунтовної характеристики педагогічного професіоналізму – готовності вихователя до педагогічної діяльності, що розглядається як функціональний стан і стійка характеристика особистості й включає в себе: екологічну спрямованість, позитивну мотивацію, професійно необхідні риси особистості, природознавчі знання, уміння й навички, рефлексію результатів власної праці, забезпечуючи високі результати еколого-педагогічної діяльності.

Результати дослідження. Проаналізовані дослідження доводять що готовності педагога до формування природо доцільної поведінки дітей дошкільного віку характеризується власною екологічною спрямованістю педагога та професійними вміннями щодо організації освітнього процесу, оцінки його ефективності. Для дослідження стану готовності вихователів було використано анкету розроблену О. Пруцаковою та випробуваною в процесі дисертаційного дослідження. До анкети увійшли дві групи питань: 1) питання пов'язані з виявленням екологічної позиції педагога, 2) питання що направлені на з'ясування особливостей організації освітнього процесу в контексті реалізації завдань екологічного виховання загалом та поведінкової сфери зокрема.

Опитування проводилося протягом лютого 2020 р. в ньому взяли участь 103 вихователі закладів дошкільної освіти м. Києва.

Для визначення ставлення педагогів до екологічних проблем їм було запропоновано оцінити їх значущість за 10-ти бальною системою. Переважна більшість опитаних 67% визнали високий рівень важливості і оцінили їх в 10 балів трохи нижчі оцінки 9 і 8 балів вказали відповідно - 24% і 10% педагогів, лише 6% не визначились в оцінці.

При визначенні поняття «готовності до збереження природи», вказували на важливість усвідомлення єдності людини з природою, розуміння значимості наслідків своєї діяльності, економне використання природних ресурсів. Також вказували на конкретні дії, як то дотримання правил поведінки в природі, відмова від використання поліетиленових пакетів, сортування сміття тощо.

Для оцінки діяльності вихователів було запропоновано визначити, які засоби вони найчастіше застосовують у екологічному вихованні, та заповнити табличку де частоту використання потрібно було позначити цифрам від 10 – «найчастіше» до 0 – «ніколи». В результаті склався певний рейтинг використання методів:

	Метод	Середня оцінка
1.	Бесіда	9,5
2.	Дидактична гра	7
3.	Спільна праця в природі	6,8
4.	Досліди	5,8
5.	Цільові прогулянки	5,4
6.	Екскурсія	4,6
7.	Освітня подорож	4
8.	Метод проектів	3,1
9.	Конкурси, вікторини	3,2

З нього видно, що найчастіше використовуваними є бесіди та дидактичні

ігри які, хоч і з значним відставанням, опинились на другому місці. Значно рідше використовуються спільна праця в природі, дослідницька діяльність та цільові прогулянки. Найменш використовуваними виявились екскурсії, освітні подорожі та проєкти. Для нашого дослідження важливо було з'ясувати, чого прагнуть вихователі досягти, на що скеровують свою діяльність. Так 79,4 % визначають пріоритетним формувати навички раціональної поведінки у довкіллі, в роботі 72,5% опитаних переважає формування позитивного ставлення до природи, над усвідомленою мотивацією діяльності в природі посилено працює 26,4%. формування практичних природоохоронних умінь виділяє 11,7% опитаних.

Серед факторів, які на думку педагогів найбільше впливають на формування готовності до збереження природи та формування природодоцільної поведінки у дітей дошкільного віку, першочерговим закономірно визнають приклад батьків 100%. Про важливість вправління у ігровій діяльності вказує 42%. 38% педагогів відзначають важливість власного бажання дитини. Значимість прикладу друзів та можливість участі у природоохоронних акціях разом з дорослими, вказали 29% та 25% опитаних відповідно. При здійсненні кількісного аналізу виявилась тенденція до заниженої оцінки власної ролі, власної діяльності, лише 30% вихователів вважають впливовим зміст дошкільної освіти.

Оцінюючи рівень сформованості природодоцільної поведінки своїх вихованців вихователі вказують що високий рівень має 6,4% дітей, 83% - середній, низький - 9%.

В процесі опитування виявлено, що екологічний компонент посідає значне місце в діяльності педагогів, хоча і відмічаються певні об'єктивні труднощі так використання екскурсій стримується складністю по створенню безпечних умов для перебування за межами закладу дошкільної освіти. Вихователі часто відчують невпевненість у використанні таких засобів як метод проєктів, освітня подорож, які нещодавно увійшли в практику дошкільної освіти. Утруднення виникають при здійсненні самооцінки, це не дозволяє педагогу

адекватно оцінити свою діяльність, відчувати впевненість і задоволення, що призводить до зниження ефективності.

Висновки. Проведене дослідження показало високий рівень екологічної спрямованості, розуміння значення екологічних проблем та значення екологічного виховання дітей дошкільного віку. І хоча мету своєї педагогічної діяльності в рамках екологічного виховання дошкільнят вихователі бачать у формуванні діяльнісної та поведінкової сфер, домінування словесних методів в освітньому процесі не дає досягти високого рівня ефективності в цей час. Подальші дослідження можуть бути скеровані для пошуку та апробації нових засобів в системі професійного розвитку та удосконалення компетентності педагогів дошкільної освіти в плані формування природодоцільної поведінки та готовності до збереження природи вихованцями.